

פרשיית השבוע

מגזין להגות והסברה יהודית

פרשת ואתחנן

תשפ"א

גיליון מס' 547

על השולחן

הרב אברהם ישראל פרידמן

בכלא הזה, והם כמהים לדרור ולחירות, וביום בהיר אחד נתנו "בעיטה" וחזרו למוטב.

לא היה שם כל אישיות רוחנית שתסב את תשומת-ליבם. לא היו בסביבתם 'מעוררים'; ה'מעורר' היה הם בעצמם. ליתר-דיוק: הנשמה שלהם שהרגישה ניכור עמוק שלא הייתה יכולה לסובלו.

הם היו שרויים במצב כה "קיצוני" שלא יוכלו היו לשאתו יותר. בריכת הכיעור לא אפשרה להם להישאר בה יותר.

ה"כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך" אפוא, אינו תנאי; הוא המצב האמיתי:

האדם אינו יכול להכיל יותר את המציאות של הריקנות הקודרת, והוא פשוט מרגישה חובה לתת גט-כריתות. החזרה למוטב מגיעה מהמקום הכי פנימי שיש, הכי עמוק שיש. הכי 'עצמי' שיש.

הכי "משם" - - -

כל הנזכרים לעיל הם יהודים של "ובקשתם משם את ה' אלוהיך, כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך".

יהודים שהרגישו דווקא "שם", במצולות ה'אין', את הצורך לחזור אל הימים היפים.

לתת לנשמה הפצועה והחבולה שלהם - ביטוי.

הם עשו את הצעד הזה, כאמור, מהמקום הכי אמיתי שיש - "בכל לבבך ובכל נפשך".

ולמקרה קיצוני יותר, ולהבדיל: הכרתי צעירים שהתרחקו מדרך אבות. אבל לא סתם התרחקו. ת"ק פרסה על ת"ק פרסה אפילו. ירדו לשפל המדרגה על כל המשתמע מכך.

אבל ביום מן הימים, כשהם בסביבה זרה ומנוכרת לגמרי לתורה ולמצוות, הם החליטו לבעוט ולשוב הבייתה.

איך קרה הפלא?

נחזור רגע לפשוטו של מקרא.

לא צריך להרחיק נדוד.

גם בשנת תשפ"א יש "אלוהים אחרים". אלו - למשל - מכשירים שמשעבדים את האדם והופכים אותו לעבד נרצע. הוא מקיים "ובלכתך בדרך, ובשכבך ובקומך" ממש, אבל לא בדבר הנכון..

ודווקא "משם", ממצולות מ"ט שערי טומאה, תוכל לפגוש ביהודים שהרגישו שהם לא יכולים יותר להיות

הנשמה צועקת

.. ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם עץ ואבן אשר לא יראון ולא ישמעון ולא יאכלון ולא יריחון. ובקשתם משם את ה' אלוהיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך (דברים ד, כ"ח-כ"ט)

תודו שזה נשמע לכם מעט לא-אקטואלי: "אלוהים אחרים" מיד מתקשרים במוחנו עם עבודה-זרה מהודו הרחוקה, עבודת-אלילים כפשוטו (זו שרבותינו דשו בה רבות בעיקר בעניין הפאות המגיעות משם). אבל איך זה בדיוק מתקשר אתנו, אנשים "שפויים" שלא עובדים לעץ לאבן ודומיהם!?

הבה נצעד יחד במשעולי החיים ונעניק תמונת-מצב אקטואלית מתמיד לדברים.

הכרתי.

הכרתי בני-ישיבה שלא פתחו ספר בימי הישיבה. התנועעו בה כשיכור בחיפוש אחרי המעש הבא. "נוער מנותק" הייתי קורא להם.

אבל אחרי החתונה פגשתי יהודים אחרים משהכרתי. יהודים של ספר שהתורה היא חפצם ובהם יהגו יומם ולילה.

ממש לא בגלל הדירה שהובטחה להם (או שלא, כי הם לא נמנו על עידית הישיבה...). בגלל שהם פשוט הגיעו לאיזה גיל שגם להם למפץ פנימי. הם היו צריכים להחליט החלטה נחושה ויצוקה אחרי שהם הרגישו שבזבוז מספיק זמן בחיים ואיבדו מסכתות שלמות בין הידיים.

”... הכרתי צעירים

שהתרחקו מדרך אבות, ת"ק פרסה על ת"ק פרסה, אבל ביום מן הימים, בסביבה זרה, החליטו לבעוט ולשוב הביתה.

הפנקסו של מחנך

דילחות הינוכיות אקטואליות

לדמותו של

חינוך "מסחרי"

הרב אברהם י. פרידמן

ספר 'דרכו'

כששלומי נכנס ל'ישיבת בין-הזמנים' הוא חש דחף עז לצאת החוצה. כאילו כפו עליו הר כגיגית בקריאה להיכנס להיכל ביהמ"ד דווקא עכשיו. מבחינתו, הוא הרגיש כמו כהן שנכנס ל"בית הקברות" במובן של העיתוי.

הוא נזכר אז בשיחה של ה'משגיח' שקרא להתמיד בימי 'בין-הזמנים', אבל הים קרץ לו הרבה יותר. הוא חש הקלה גדולה עם סיום ה'זמן'; עכשיו - לחש לעצמו - לא העת ללמוד.

~ ב ~

רגילים להסתכל על ימי 'בין-הזמנים' כמבחנו של בן-הישיבה עד כמה הוא השקיע ב'זמן' שקדם להם.

אבל במבט חושב ומעמיק, שאלת 'בין-הזמנים' היא שאלה קריטית הרבה-יותר, שאלה חינוכית ממדרגה ראשונה: האם נוצר כאן חינוך עצמי או חינוך למסגרת? האם אנחנו חיים בחינוך "מסחרי", חינוך "חברתי", או שיש לנו גם חינוך עצמי, עולם פנימי עשיר?

~ ג ~

כבר לימד אותנו הרש"ר הירש את מהותו של החינוך, המילה שלו אולי תיתן סטירת-לחי לתובנה הרווחת לדמותו של המחנך המוכר, זה שעוקב דריכות אחרי הילד וסולל לו, במעקב צמוד, שבילים בהם ינוע:

"תפקיד המחנך" - מדגיש הרש"ר בפרשת תצווה - "לעשות עצמו מיותר! שתהא שלהבת עולה

תלמודא

חושג תלמודי אחד

"סוכות היוצרים"

עם תחילת לימוד מסכת סוכה במסגרת 'הדף-היומי' ניגע בנקודה מעניינת לעיונא בין בתרי הסוגיות בתחילת המסכת. בגמרא סוכה (ח, ב): "אמר רבי לוי משום רבי מאיר: שתי סוכות של יוצרים זו לפני מו, הפנימית אינה סוכה וחיבת במזוזה". וברש"י ביאר שבסוכה הפנימית היוצר גר כל השנה, ובחיצונית מציע קדרותיו למכירה ואינה סוכה משום "דלא מינכרא מלתא דלשם סוכה הוא דר בו דהא כל ימות השנה דייר התם ורוב תשמישו וסעודתו ושינתו שם".

ויש להבין עניין ה'מינכרא' (- ניכר) מהיכן נובע עניין זה שיהא לאדם היכר שיושב בסוכה, כזו שלא דר בה כל השנה. ובפשטות נראה שהמקור לזה הוא מדברי רבה לעיל (ב, א) שהטעים את סיבת פסול סוכה למעלה מעשרים עמה, משום שהכתוב אומר 'למען יידעו דורותיכם' ובסוכה גבוהה שכזו לא שולטת העין. ורואים אנו מזה, שיש עניין שהאדם יידע הוא יושב בסוכה. (וכבר הרחיב בזה הב"ח הנודע בשולחן - ערוך סימן תרכ"ה בבסיס זה של כוונת המצווה)

ברם, ראיתי בספר 'נתן פרו' (להגאון רבי נתן גשטטר זצ"ל) שהעלה לתמוה, שבוודאי יש לחלק בין הדבקים, שהרי שם אין אפשרות טכנית לקיים 'למען יידעו', שכן הסוכה גבוהה מראיית העין, אבל כאן יכול בהחלט לחשוב על - כך בערב חג הסוכות.

וצריך לבאר זאת לאור מה שביארנו אז בגדר 'למען יידעו', שאין הוא סתם עניין של כוונה, של ידיעה, בחינת 'לשמה' בציצית ותפילין. אלא הוא סימן בעלמא לצורת הישיבה של האדם בסוכה. והיינו - שהאדם צריך לשבת בסוכה בצורה שהוא מרגיש שהוא יושב בסוכה, ואם עינו לא שולטת בסכך, הוא לא מרגיש שהוא יושב במקום מוגן של סוכה.

מענה נראה שכן נסביר כאן. שהן אמנם הנוהג שונה, אך מכל-מקום יכולים אנו ללמוד מכך, שהאדם צריך להרגיש ישיבת סוכה, ובאותה המידה שבאופן שלילי, אם גבוהה מידי אין יכול להרגיש זאת, כך גם אם רגיל בה כל השנה, לא מרגיש באמת סוכה. שהרי לא ניכרת לו, כדברי רש"י. אלא, שיש להבין לאור זאת מדוע נושא-כלי השולחן ערוך נקטו בדעת רש"י שהסוכה אינה סוכה מדברי חכמים, כאשר דברינו יש לכך מקור איתן מהתורה, וכדברי רבה. וצריך לומר, שזוהי רק אסמכתא שיש עניין כזה של 'למען יידעו' משם נוכל לגזור לנדוננו. שהרי הגמרא עצמה לא הטעימה ולא הקישה בדבריה לרבה.

מאליה!"

התפקיד של המחנך איננו של "מפקח" או של חוקר פרטי.

התפקיד האמתי של המחנך הוא לשתול מסרים חינוכיים בלב התלמיד, להטמיע בו הערכים של אהבת-תורה, אהבת ה' ואהבת ישראל, עד-כדי שלהבא התלמיד יהא בגדר 'חי נושא את עצמו'. הוא לבדו יצמד לאור הערכים האלו שנטעמו עמוק בקרבו והוא חש כלפיהם כימיה עמוקה. יהא זה "חינוך עצמי", לאחר שניתנו לו הכלים.

המבחן של ימי 'בין-הזמנים' הוא אחד המבחנים הכי-קריטיים. לא לשטייגען לבדו; אלא לכל התפיסה החינוכית כולה. לשאלה האם החינוך אמתי, הצליח להיקלט בליבו הרך של התלמיד, או שהוא חלילה סינטטי, כזה שהנער נפרד ממנו בדיוק באותו רגע שהמחנך נפרד ממנו.

~ ד ~

המהלך של 'בין-הזמנים' דורש מצב של "רגליי מוליכות אותי לבית-המדרש" כדוד מלכנו עליו השלום (מדרש רבה, בחוקותי). שהלב יוביל את הרגליים - ספונטנית למקום הכי-טבעי, הכל-כך אהוב ורצוי.

כשנער לומד ב'בין-הזמנים' אני למד שהשלהבת כבר עולה מאליה.

שגם כשיהיה אברך, בלי משגיח צמוד, הוא ירצה ללמוד. שהוא לא זוכה לחינוך "מסחרי"; אלא כבר יודע ללכת בלי קביים. עם חינוך עצמי-פנימי.

הוא יתרפק בעבותות-אהבה על הגמרא שכה אהב ועל ה'חבורות' על הסוגיות אליהם השתוקק וייחל כל הימים.

אנשי העשה

סיפור יהודי לשלחן שבת

מעשה ולקחו בציודו:

אַבְדָּה בת 35 שנה

כשפוסק-הדור נפש בצפת <<

מסמך מעצים ערב ימי הקיץ

הנושאים בחובם סיכונים עצומים

בנושא 'שמירת העיניים' <<

זהירות, קיץ לפניך!

"לפני קרוב לחמישים שנה (תשכ"ט) יצא אבי, מסיבות בריאותיות, לנפוש בעיה"ק צפת בחדשי הקיץ: - פתח וסיפר בנו הרה"ג רבי מרדכי אלימלך שליט"א. "רוב היום ישב אבי על לימודיו מתוך שקידה העצומה, ושעה אחת ביום הקציב כדי לקיים את 'מצוות היום' - לשאוב אוויר צח בהרי צפת והגלילות שעה אחת, ותיכף חזר ללימודיו הקדושים".

"הסדר היה, מספר הבן, שאבי היה לוקח עמו לכל מקום כמה מספריו, על מנת לעסוק בהם בעת השפאציר - טיול. לא קרה מעולם שאבי יצא לדרך מבלי ספר. בעת הטיול היה דרכו מפקידה לפקידה לעצור ולפוש מעט תחת עץ מזדמן, ולנהל שיח תורני עם הסובבים והמלווים, או אפילו לומר כמה מזמורי תהילים מתוך השתפכות הנפש בחיק הטבע.

"באחד הימים יצאנו לדרך על מנת להגיע להר מירון, להשתטח על הציון הקדוש של התנא האלוקי ועוד. באותו יום הוסיף אבי אל תרמילו שבו הוחזקו ספריו, גם ספר תהילים מסוים. לא מדובר היה בספר תהילים 'פשוט', כי אם במהדורה עתיקה, מלווה בפירוש נדיר של אחד מגדולי הקדמונים, שאבי אהב להתעמק בדבריו. בנוסף לחביבותו בעיני אבי, היה ספר התהילים זה יקר במובן הממוני, שכן נחשב כעתיק יומין וכבעל ערך

היסטורי רב. כל סוחר עתיקות היה שמח לשלם עשרות אלפי דולרים כדי להניח ידו על מציאה שכזו.

"גם באותו יום עצרנו בכל מיני מקומות עד ליעד הסופי. קרה, ובאחד ממקומות הללו, כשנעמדנו כדי להמשיך בדרך, נשכח ספר התהילים ונותר מאחור, ללא כל השגחה, נתון לחסדי המבקרים בהווה ובעתיד. אנו לא הרגשנו בדבר, ורק כשהגענו חזרה לצפת גילינו את האבידה היקרה. נקל לתאר כמה הצטערנו על מה שנגרם בעקבות רשלנותנו.

"נוצר דיון ער מה לעשות. הרצון הראשון של כמה מאתנו היה לחזור מיד למקום שידענו ששם השתמש אבי בתהילים בפעם האחרונה. דא עקא, שאדהכי והכי כבר ירד הלילה, ולעשות את הדרך בשעת חשיכה, בתנאי הדרך של אותם ימים, לא היה דבר של מה בכך. התלבטנו מאוד מה ניתן לעשות בכל זאת.

"אחד מן המלווים, שחש שעליו מוטלת האשמה על מה שקרה, החליט לעשות כל מה שרק יוכל על מנת לתקן את המעוות, והביע את נכונותו לחזור למקום שהוא תיכף ומיד. שאלנו את הנהג הקבוע של אבינו, האם ייאותר הוא לקחת על עצמו להביא את הנ"ל עד לשם וחזרה, והלה השיב שאמנם חושש הוא מן לצאת לדרך כזו בשעת החושך, אולם אם אבי יתן את ברכתו שלא יאונה להם כל רעה והדרך תעבור בשלום, מוכן הוא לעשות זאת. תיכף נכנסתי אל אבי וסיפרתי לו דבריהם כהווייתן, ואת הצעתו של פלוני לחזור לשם. אבי המתין שאסיים, ואז נענע את ראשו מצד לצד בפסקנות: "בשום אופן לא אתן את הסממתי לחזור למקום ההוא".

לתומי חשבתי שהסיבה לסירובו היא חשש הסכנה שבנסיעה, והבהרתי לאבי שהנהג יודע מהסכנות הטמונות בדרך, וכבר הודיע שיהיה זהיר מאוד וישגיח בשבע עיניים... אך אבי רק הסביר לי: "לא חשבתי על הסכנה הגשמיית שבנסיעה. מעייני נתונים על הסכנה הרוחנית, הגדולה בהרבה מזו הגשמית, הטמונה בביקור במקום שהוא בשעה זו. "מדובר במקום הומה מבקרים - מכל המינים ומכל הסוגים. מי יודע מה עורכים שם בשעת לילה שכזו, וכיצד הוא נראה עתה?... חוששני עד למאוד לעיניכם הקדושות של יינזקו חלילה" סיים את

הרב וואזנער להשיח לבנו את מה שנמצא בראש מעייניו.

"אבל מה יהיה על התהילים היקר?" הוספתי ושאלתי את אבי, ששוב העמיד אותי, בבהירות ובנחרצות, על סדרי העדיפות האמיתית שבלבו הטהור: "עדיף לי לאבד כמה וכמה ספרי תהילים כאלה, מלאבד קצת מקדושת עיניך!" בראותי את נחרצותו, פניתי לעלות על יצועי, מתוך חשש ודאגה על התהילים היקר. "למחרת בבוקר, תיכף לאחר תפילת שחרית יצאנו לדרך עם הנהג, ואכן - את אשר יגורנו בא. התהילים היקר לא נמצא, יד זרים שלטה בו והעלימתו מאתנו.

***

לאחר 35 שנה, מספר הבן, נשלם חלק נוסף בסיפור זה, שגם כך מושלם היה בפני עצמו, אך בכל זאת נוסף נדבך חשוב לסיפור אשר היה לנו כאות משמים על ריצוי מעשיו לשמים של האי צדיק.

בערך בשנת תשס"ג, שהה אבי לצורך מנוחה בהרי אוסטריה.

באחד הימים נכנס לחדרו גביר אחד והודיע לאבי שברצונו להעניק לו דבר מה.

לשאלתו של אבי הוציא הלה מכיסו את... תהילים שנאבד לפני 35 שנה ומסרו לידי אבי. "ספר תהילים זה קניתי זה עתה מידי סוחר עתיקות, ומיד כשפתחתי אותו ראיתי את שמו של הרב מתנוסס עליו.

"מיד שמתי פעמי לכאן כדי להחזיר אבידה לבעליה!" ואבי, יותר מששמח על עצם החזרת האבידה, שמח על גילוי ההשגחה המופלא!

מתוך הספר המופלא 'ולא שבט הלוי בלבד' - פרק שמירת העיניים; גיליון 'מאמר התחזקות' פסח תשפ"א

לתשומת-ליבכם! מהדורת הדפוס מצומצמת! ניתן לקבל את הגיליון למייל ללא תמורה

בשליחת דוא"ל לכתובת: abyisrael@gmail.com

שמירת-העיניים כנגד כולל. צפת

חלווה מלכה

אקטואליה מזווית יהודית

ככה נופשים היום בצפת:

דְרָנוּ - הספר שכבש את צפת החרדית

גם בעיר הסוד אין זה סוד, כי רבים מנופשיה של צפת אינם בהולים אחרי "אטרקציות" בדווקא. האטרקציה המרכזית שלהם היא צפת בעצמה. הסמטאות הקסומות עליהן שפוך הוד-קדומים; היציאה מהמרכז עם החום המהביל והמעיק אל צינה גלילית; הנופים ה"שוויצריים" עוצרי-הנשימה, והשלווה והפסטורליה שאפשר לקנות רק כאן - בעיר הקודש ועיר הנופש הנצחית שבה בחרו גדולי ישראל והאדמורים לנפוש במהלך השנים.

וכשמגיעים לצפת, די לשבת במרפסת המשקיפה על הרי מירון והג'רמק ולפתוח את הספר 'דרנו' - הספר שכבש את צפת החרדית בחודשים האחרונים ו"נחטף" במהירות ממוקדי המכירה, ולהתענג מכתובה עשירה ומשובחת.

הספר, המלא ארומה וניחוח, ונובע מקולמוסו של הסופר הצפתי הרב אברהם י. פרידמן מביא, בשפה נוגעת ללב מתובלת בשנינות קלה, שלל דילמות חינוכיות שמעסיקות את כולנו בחיי היום-יום, אם ביחס לחינוך הילדים; לימי הישיבה; ואפילו לנוער המתמודד. כל זאת בשזירת זיכרונות אישיים של המחבר מימי עלומיו וכן עובדות עלומות ויוצאות-דופן על מאורי הדורות.

הספר, שזכתה לברכתו הנלהבת של רבו של המחבר הגאון רבי יצחק אורחי שליט"א, הפך ל"להיט" בקרב תושבי צפת החרדית שבועות אחדים בלבד מאז הושק ויצא לאור-עולם.

ניתן למצוא בו מעל 70 (!) מאמרים משובחים ומקוריים, דוגמת: "חום של סיגריה"; "האולר שהציל"; "עוגות במקלט"; "צוואתה של סבתא ציפורה"; "דמעות בשיר - השירים"; "הקזקים העייפים"; "במבה בנעילה"; "סליחה, ילדי שלי!", לא-מעט מאמרים מתוך הספר, לא יתירו עין יבשה.

מוזמנים לרכוש במוקדי המכירה ולעשות לכם 'בין הזמנים' מסוג אחר.

כי זה מה שקורא בצפת היום.

לפרטים ולרכישה: פלא'-
0504116867

זה מה שקורא בצפת:
דְרָנוּ - הספר של 'בין-הזמנים'

ממהדורה שנייה ומורחבת!

"... דבריו מובעים בשפה ברורה ונעימה ובבהירות מיוחדת, דברים מאלפים הנאמרים ברנש רב..."
(מסכת הגאון הגדול רבי יצחק אורחי שליט"א, מראשי ישיבת מיר, לסיפור)

אסופה חינוכית עשירה ומקורית, מלווה בלבטים מחיי היום-יום של כולנו ושזורה בזכרונות אישיים.

למעלה מ-60 מאמרים משובחים וייחודיים מקולמוסו הנובע והנוגע ללב של הסופר הצפתי הרב אברהם י. פרידמן על: המועדים מזווית חינוכית, דילמות בימי הישיבה, נוער מתמודד ועוד.

המהדורה מוגבלת! מחיר: 20 ₪ בלבד!
לפרטים ורכישה (מתקבלות הזמנות מרוכזות למוסדות חינוך):
abyisrael@gmail.com | 0504116867

הרב יוסף מיימון

זהירות, קיץ לפניך!

הראייה היא החוש הכי רוחני באדם [חוץ מהמחשבה] וכידוע ככל שהדבר יותר רוחני, הוא יותר יקר, וככל שדבר יותר יקר, כך הוא צריך יותר שמירה.

וכבר המשיל אחד מגדולי ישראל זיע"א באדם שידו התלככה בבוץ, הדבר אינו נעים אך אינו כל כך נורא, חיש-קל הוא יכול לנקותה והדבר כלא היה, אמנם אם נכנס קצת חול לפה הדבר קצת יותר מסוכן... אך אם נכנס החול לעיניים.... הדבר קשה הרבה יותר, זה גם הרבה יותר מציק וגם יותר קשה להוציאו מהעין אח"כ, וגם הנוק העתידי הוא עם השלכות הרבה יותר גדולות, שכן הדבר יכול לגרום לדלקת וכד', ואפ' אם מדובר רק על גרגיר חול אחד שאילו היה בוחר להיכנס לפה היה מיד נבלע וכלל לא היה נרגש אך בעיניים זהו סיפור אחר... שכן חוש הראייה הוא הרבה יותר רוחני כנ"ל.

ולא לחינם יצה"ר דעירות הרבה יותר קשה מהיצר דשאר עבירות שכן אויבינו הלז לא נולד אתמול והוא יודע טוב מאוד כמה להשקיע...

ואף אנו נקיים 'מאויבי תחכמני' ונלמד ממנו במה להשקיע! ובפרט שכמו בכל דבר ביהדות מרובה מדה טובה ממדת פרענות [לפחות] פי חמש מאות! (מכות כג: ובפ' ריב"ן שם).

וגם על כך התבטא אחד אחר מגדולי ישראל זיע"א שכשהוא יוצא לרחוב הוא הולך לאסוף יהלומים שכן בכל הימנעות מהסתכלות אפ' רק לשבריר שניה כבר זוכה האדם ביהלום שאין כמוהו.

ובל נטעה גם אם אותו אדם נפל אח"כ הרבה פעמים רח"ל הדבר אמנם מאוד יזיק לנשמתו בדיוק כמו במשל הנ"ל עם החול בעין, אך מ"מ את היהלום שהרוויח באותו שבריר שניה של הימנעות אף אחד לא יוכל לקחת לו [אלא א"כ חלילה יחליט לתהות על הראשונות כמבואר בספ"ק דקידושין].

וכמו בכל התמודדות נבקש את עזרתו של אבינו אוהבינו שלפי המקובלנו [מהגרש"ד פינקוס זצ"ל] על תפילות ברוחניות הוא לא מסרב אף פעם, ונתפלל את תפילתו של נעים זמירות ישראל - העבר עיני מראות שוא בדרכך חניי (תהילים קיט, לו). זכור נזכור - עצם המודעות לחשיבות הנושא - היא חצי תרופה!